

народов людей разных национальностей, являющихся гражданами одного государственного образования, это единение людей по территориальной общности, национальной и религиозной принадлежности (не обязательно), общности исторической памяти.

Панкратьєва В. В.

НООСФЕРНО-СВИТОГЛЯДНА ФУНКЦІЯ ОСВІТИ ЯК ВАГОМИЙ РЕСУРС РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

Роль системи освіти у розвитку суспільства важко переоцінити. Освіта виступає одним з головних компонентів духовного життя людини. Шляхом передачі знань, навичок, інформації від покоління до покоління відбувається становлення не лише компетентних робітників, а й відповідальних громадян країни. Важливу роль при цьому відіграє етична складова освіти, її здатність втілювати у свідомості людей високі моральні, культурні та духовні цінності.

Сучасною рисою розвитку освіти є її глобалізованість, що проявляється в інтенсифікації взаємодії між державами в різних сферах життєдіяльності, тобто розкриває сутність інтеграційних процесів. Освіта виступає у якості важливого пріоритету розвитку людства та цивілізації .

У зв'язку зі зростанням ролі освіти недостатнім стає обмежений період навчання. Потреби у постійному підвищенні рівня професійної компетентності сприяють формуванню нового феномену в суспільному житті – освіта впродовж життя або безперервна освіта. Цей процес супроводжується формуванням світогляду людини, сприяє глибокому розумінню змін, що відбуваються в соціумі, зокрема економічних, політичних, соціальних.

Освіта традиційно розглядається у декількох аспектах:

- у якості соціального інституту;
- як освітня діяльність та її результати, що трактуються поняттям «освіченість»;
- як система освіти – ієрархічна сукупність освітніх організацій, з'язаних управлінською інфраструктурою;
- як різновиду соціального процесу .

У науковій літературі існує чимало спроб окреслити функції системи освіти. Досліджуючи освіту як соціальний інститут, В. Луговий розмежував зовнішні та внутрішні функції освіти. Аналізуючи зв'язки людей із зовнішнім середовищем, він сформулював наступні функції освіти: «соціально-організаційна», «цілеспрямована соціалізація індивідів», «індивідуальне окультурення людини», «індивідуальне культурне піднесення людини», «природоохоронна», «повнота передачі надбань культури суб'єкту діяльності» та «забезпечення саморозвитку освітньої системи». До внутрішніх функцій освіти ним віднесено педагогічно-творчу; фіксації і збереження педагогічної інформації; трансляючозалучаючу; суб'єкто-відтворюючу; функцію самоорганізації та саморозвитку.

Традиційно, на думку М. В. Піча, освіта виконує функції трансляції культури, знань і навиків; наслідування соціального досвіду і в цілому духовної спадкоємності поколінь; соціалізації особистостей та окремих верств населення; регуляції соціально-класового балансу в суспільстві; інтеграції з наукою та виробництвом; опосередкованого впливу на політичні та національні процеси тощо.

Основними суспільними функціями освіти І. Гавриленко називає наступні: комунікативна, репродуктивна, відтворення робочої сили, відчужувальна, селективна, владна, горизонтальна і вертикальна соціальна мобільність.

На думку Л. Хижняка, серед функцій освіти головними є культурна (трансляція знань і культурних зразків), соціальна (участь у процесах соціалізації особистості), економічна або професійна (підготовка і перепідготовка кадрів, формування соціально-професійної структури суспільства), ідеологічна (виховання громадянина, лояльності до наявних інститутів, підтримка моральних норм), соціально-селективна (освіта є каналом соціальної мобільності та інструментом відтворення соціальної нерівності).

Вірченком П. А. запропонована інституціональна функція, яка пов'язана із забезпеченням національної безпеки держави та стійким розвитком суспільства.

Функції освіти, згідно з їх класифікаціями, об'єднано у три групи: *соціокультурні функції* – визначають особливості формування

суспільства та забезпечують розвиток його соціального, культурного та духовного середовища; *соціоекономічні функції* – проявляються у становленні територіально-виробничої структури суспільства, а також у формуванні інтелектуально-професійного потенціалу соціуму; *соціополітичні функції* – забезпечують входження суспільства у глобальний та європейський освітній простори на засадах соціальної безпеки та просторової мобільності населення.

Відповідно до концепції ноосферної освіти, остання є системою науково-теоретичних поглядів на процес виховання і становлення високоморальної, адаптованої до сучасних вимог еволюційного розвитку особистості. Ноосферна освіта спрямована на розкриття найвищих творчих здібностей особи, зміцнення резервів здоров'я, пізнання духовних можливостей. Саме ноосферна освіта сьогодні здатна підготувати здорову особистість, що розвивається, з набором якостей, необхідних для реалізації стабільного розвитку, оскільки у ноосферній освіті корелюються гармонія розвитку особи – природи – суспільства відповідно до природних законів збереження планети. Освіта відіграє значну роль в збереженні навколишнього природного середовища.

На основі вивчення попередніх досліджень пропонуємо уточнення *ноосферно-світоглядної функції освіти* та її ролі в суспільстві. Зокрема, вона визначає здатність освіти забезпечувати формування світових, цивілізаційних, загальнолюдських цінностей та норм поведінки особистості. Ноосферно-світоглядна функція освіти полягає у формуванні свідомості особистості та соціуму в цілому на принципах збереження та передачі наступним поколінням загальнолюдських цінностей, розуміння необхідності толерантного ставлення до етнокультурних особливостей різних народів, забезпечення стійкого розвитку світу в цілому. Як добре відомо, концепція стійкого розвитку передбачає ще й збереження природного середовища планети з усіма його складовими для наступних поколінь. У цьому аспекті важливість ноосферного світогляду впливає з географічного підходу відносно до дослідження біосфери в цілому і перехід її до стадії ноосфери (за В. Вернадським). Отже, запропонована функція спрямована на забезпечення цілісного ноосферного світогляду людини, за рахунок чого

стає можливим вирішення ряду сучасних проблем суспільства. Враховуючи складні соціально-економічні та геополітичні процеси, що сьогодні відбуваються у світі і Україні зокрема, лише освіта може забезпечити виживання сучасної цивілізації з урахуванням особливостей способу життя, менталітету народів різних країн світу, з врахуванням різноманіття природно-географічних та соціально-економічних, геополітичних, а також релігійних та інших особливостей конкретних територій та окремих регіонів. Для України це має особливо важливе значення в умовах сучасних геополітичних та соціально-економічних перетворень і необхідності формування засад єдиної української нації з урахуванням різноманіття соціальних процесів в різних регіонах країни.

НАУЧНЫЕ СООБЩЕНИЯ. УЧАСТИЕ В ДИСКУССИИ

Анищенко В. В.

ИННОВАЦИИ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Нововведения, или инновации, характерны для любой профессиональной деятельности человека и поэтому естественно становятся предметом изучения, анализа и внедрения. Инновации сами по себе не возникают, они являются результатом научных поисков, передового педагогического опыта отдельных учителей и целых коллективов. Инновационные процессы в образовании стали сегодня неотъемлемой частью общественного развития как главного требования времени.

Понятие «инновация» означает новшество, новизну, изменение; инновация как средство и процесс предполагает введение чего-либо нового. Применительно к педагогическому процессу инновация означает введение нового в цели, содержание, методы и формы обучения и воспитания, организацию совместной деятельности учителя и учащегося. Главной целью инновационных технологий образования является подготовка человека к жизни в постоянно меняющемся мире. Сущность такого обучения состоит в ориен-